

Udvikling og tendenser på indsatsområdet Adfærd og virkemidler

- Temaer og ideer til fremtidige Elforsk projekter

Udarbejdet af Elforsk innovationspanelet for adfærd og virkemidler

Karakteristika for dette F&U-tema

Adfærd og virkemidler som adskiller sig som F&U indsatsområde i forhold til andre indsatsområder på en række områder:

- Der er ikke tale om en teknologi, og dermed heller ikke om et teknologisk udviklingsstadium. Det står dermed ikke lysende klart, hvor det største udviklingspotentiale ligger henne pt.
- Adfærd handler om implementering – og dermed om politik. Typisk vil udfordringen være at der findes en kendt teknologi, som er tilgængelig og velafprøvet – men den bliver ikke brugt. Der findes mange former for virkemidler, der kan løse denne situation, men de mest effektive er de, der kan gennemføres ved politiske beslutninger (fordi de ikke lader energieffektiv adfærd afhænge af goodwill/ideologi/trend etc., men gør det rentabelt og/eller lovpligtigt)
- Der er ringe overblik over den eksisterende viden inden for adfærd og virkemidler – blandt andet fordi en stor del af den viden, der findes, ligger uden for energi-forskningsområdet, og i stedet skal findes inden for områder som sociologi, psykologi, kommunikation, markedsføring osv. Der er samtidig stor variation i kvaliteten af projekterne.
- Det er vanskeligt at måle og dokumentere adfærdens effekt i form af energiforbrug. Det er langt vanskeligere at definere og dokumentere før- og efter-situationen samt årsag-virkning, når der er tale om adfærd, end hvis der er tale om implementering af en teknologi i et afgrænset system.

Bud på indsatsområdets rolle i Elforsk-sammenhæng

På denne baggrund bør man anskue F&U-projekter inden for indsatsområdet Adfærd & Virkemidler på en anden måde end de øvrige Elforsk-projekter. Der er flere muligheder:

- **Værktøjer**
Man kan lægge op til, at projekter inden for dette indsatsområde skal generere værktøjer (positivlister, beregningsprogrammer, skabeloner, målemetoder etc.).
- **Markedsføring**
Man kan betragte indsatsområdet som mulighed for at genere nye former for ”markedsføringsprojekter”, hvor der lægges vægt på de særlige udfordringer der knytter sig til formidlingen af energibesparelser, CO2-besparelser etc.
- **Sidste led i et teknologi-orienteret projekt**

Man kan også se projekter inden for dette indsatsområde som et sidste led, der i princippet kan kobles på et teknologiorienteret udviklingsprojekt (Elforsk eller andet regi), som har svært ved at få sine produkter/resultater ud til målgruppen. Der kan i så fald blive tale om små og meget målrettede projekter med en klart afgrænset målgruppe og en klart afgrænset teknologi, som skal ud til målgruppen. Der kan dog også skabes selvstændige projekter, som tager afsæt i et afsluttet eller igangværende teknologiorienteret projekt.

Kategorier af virkemidler

I forbindelse med en Elforsk-ansøgning vil det være en god idé specificere, hvilke typer af virkemidler, man ønsker, at Elforsk-projektet (primært) skal belyse. Overordnet kan man tale om følgende tre typer af virkemidler:

- Information (herunder også værktøjer, fx positivlister, indkøbskrav, skabeloner, målemetoder etc.) – skal bruges over for målgrupper, som er motiverede, men mangler information/værktøjer
- Motivation (her forstået som påvirkning af holdninger og/eller vaner, men uden brug af økonomiske incitamenter) – skal bruges over for målgrupper, som mangler motivation
- Økonomiske incitamenter såsom skatter, afgifter etc. – kan bruges over for alle målgrupper. Overflødig i et vist omfang motivation og information

Da den økonomiske regulering af energiområdet af gode grunde ikke er inden for Elforsk-rækkevidde, er det mest oplagt, at Elforsk-projekter skal levere resultater og viden inden for de to øverste niveauer – information og motivation. Imidlertid er der vel ikke noget i vejen for, at man i et Elforsk-projekt formulerer anbefalinger til økonomisk regulering, såfremt et projekt viser, at dette vil give en stor effekt i form af adfærdsændringer?

Hvordan sikres høj kvalitet og validitet i projekterne?

I forbindelse med en ansøgning bør det overvejes, hvordan man sikrer en høj kvalitet i projektet.

For det første skal det overvejes, hvordan man kan måle og dokumentere effekten af adfærdsændringer. Det er vanskeligt at kvantificere og sammenligne udbyttet af forskellige projekter, så længe der ikke findes en forholdsvis bredt anvendelig metode til at opgøre den faktiske effekt i form af elbesparelser.

En anden udfordring består i at tænke brugerne ind tilstrækkeligt tidligt i processen. Ofte bliver brugere/kunderne tænkt ind alt for sent i projektet.

Forslag til overordnede emner inden for området

På ovenstående baggrund kan der identificeres følgende overordnede emner for fremtidige ansøgninger til Elforsk-puljen:

- Synliggørelse af forbruget (måler- og display-setup, datatilgængelighed)
- Udvikling af metoder til at måle og dokumentere effekten af adfærdsændringer
- Værktøjer – fx positivlister, beregnere, pejlemærker/benchmarking etc.

- Undervisning
- Incitamentstrukturer (ESCO, deling af besparelsen etc.)
- Motivering af Hr og Fru Jensen (underholdning, konkurrence, fællesskab, identitetsskabelse etc.)

Konkrete projektideer

- Synliggørelse af energiforbrug i SMV'er vha. et IT-værktøj
- Uddannelse af unge til at undervise andre unge (en aflægger af Masterclass i energiteknologi for folkeskolens ældste klassesettrin)
- Spil-arkader – en mere spændende måde at gøre energi 'sexet' / 'tjekket' på
- Udvikling af et koncept for effektiv formidling af færdiggjorte projekter via fx en Elforsk "task force", som puljer afsluttede Elforsk-projekter efter målgruppe og indhold, og gør "pakkerne" attraktive for diverse relevante målgrupper (gymnasier, folkeskoler, energiselskaber, SMV'er...), samt opbygger et netværk med kontakter til relevante nøglepersoner inden for de forskellige målgrupper.